

Socialstyrelsens uppdrag om statistik på hjälpmedelsområdet

Jeanette Adolfsson

2022-04-26

Bakgrund

Tillgången till nationell statistik inom hjälpmedelsområdet är begränsad, vilket försvårar en nationell uppföljning av hjälpmedelsområdet. Detta framkom i hjälpmedelsutredningens betänkande ”På lika villkor! – delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen” (SOU 2017:43).

Mål med uppdraget

Målet är att genom faktabaserad kunskap stödja och följa utvecklingen inom hjälpmedelsområdet samt främja en jämlik hjälpmedelsförsörjning.

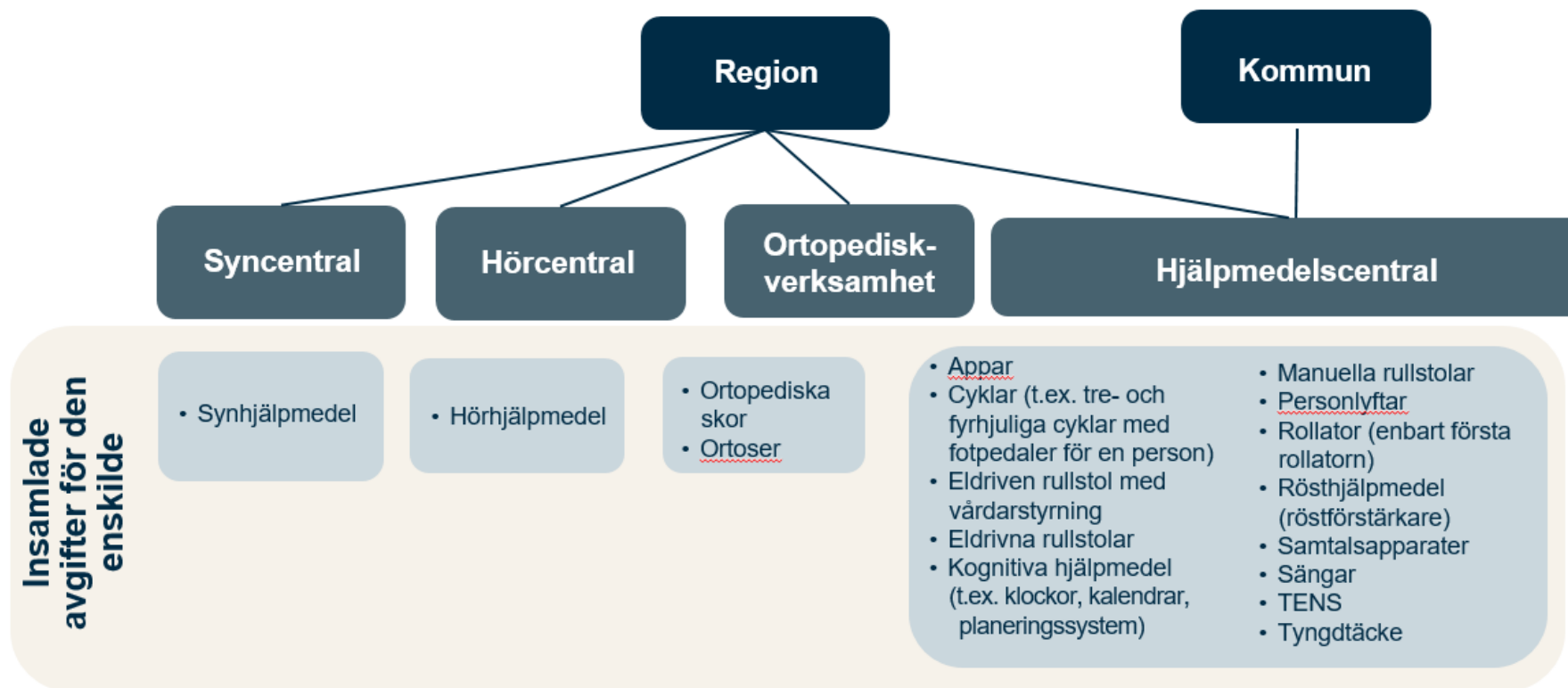

Syfte med uppdraget

Uppdragets övergripande syfte är att kontinuerligt samla in data och publicera statistik för en långsiktig uppföljning av hjälpmedelsområdet. Den insamlade informationen gäller förskrivna hjälpmedel och ska kunna användas för att publicera statistik som redovisar:

- Ålder och andelen flickor, pojkar, kvinnor och män som använder hjälpmedel samt skillnader avseende hjälpmedelsförskrivning mellan könen.
- Regionala skillnader mellan hjälpmedelsverksamheterna.
- Skillnader i kostnader för den enskilde i samband med att ett hjälpmedel tillhandahålls.

Ansvarsfördelning mellan region och kommun

Metod och genomförande

- Socialstyrelsen har samlat in **statistik över personligt förskrivna hjälpmedel** (urval) från hjälpmedelscentraler, syncentraler, hörcentraler samt ortopedtekniska avdelningar (datainsamling varje år).
- Socialstyrelsen har även samlat in **statistik över kostnader för den enskilde**, urval av förskrivna hjälpmedel från kommuner och regioner (datainsamling vart annat år).

Mått och mätperioder

- **Mängdstatistik** om personligt förskrivna hjälpmedel har inrapporterats från hjälpmedelscentraler, syncentraler, hörcentraler samt ortopedtekniska avdelningar.
Statistiken är uppdelad på kön, åldersgrupper och regioner.
- **Ögonblicksdata** - statistik om antal personer som har personligt förskrivna hjälpmedel från hjälpmedelscentraler och syncentraler i februari 2021.
- **Årsdata** - statistik över antalet personligt förskrivna hjälpmedel från hörcentraler, ortopedtekniska avdelningar, hjälpmedelscentraler och syncentraler under år 2020.

Hjälpmedel som ingår i statistiken

Hjälpmedelscentraler (ögonblicks- och årsdata)

Arbetsgruppen fastställde följande kriterier:

- Avse individmärkt huvudhjälpmedel som är registrerat på person.
- Utgå från en sexställig ISO-kod som är registrerad på person och kopplas därmed till kön och ålder.
- Omfattar hjälpmedel för rörelse, kommunikation och kognition.
- Avse hjälpmedel som alla hjälpmedelscentraler har i sitt uppdrag och hanteras av dem. Vidare ska hjälpmedel registreras på samma ISO-kod på alla hjälpmedelscentraler.

19 hjälpmedelsprodukter ingår i statistiken från hjälpmedelscentralerna

Hjälpmedel som ingår i statistiken

Syncentraler (ögonblicks- och årsdata)

Syncentralerna valde ut tre förskrivna synhjälpmedel som de ansåg viktigast att följa nationellt och kontinuerligt över tid.

Hörcentraler (årsdata)

Hörcentralerna valde förskrivna hörapparater (både bakom och i örat) som de viktigaste att följa nationellt och över tid.

Ortopedtekniska avdelningar (årsdata)

Ortopedtekniska Branschrådet, i samråd med dess medlemmar, valde en produkt, transtibiella proteser, för nationell uppföljning.

Hjälpmedelskostnader för den enskilde

Datainsamlingen från kommunerna och regionerna om avgifter ska genomföras **vertikalt** år av Socialstyrelsen.

Rapporteringen omfattar:

- Typ av avgift för den enskilde.
- Avgiftsnivå för den enskilde per år.
- Reparationsavgift för den enskilde.
- Eventuellt högkostnadsskydd.

Resultat - urval av statistik om hjälpmedel

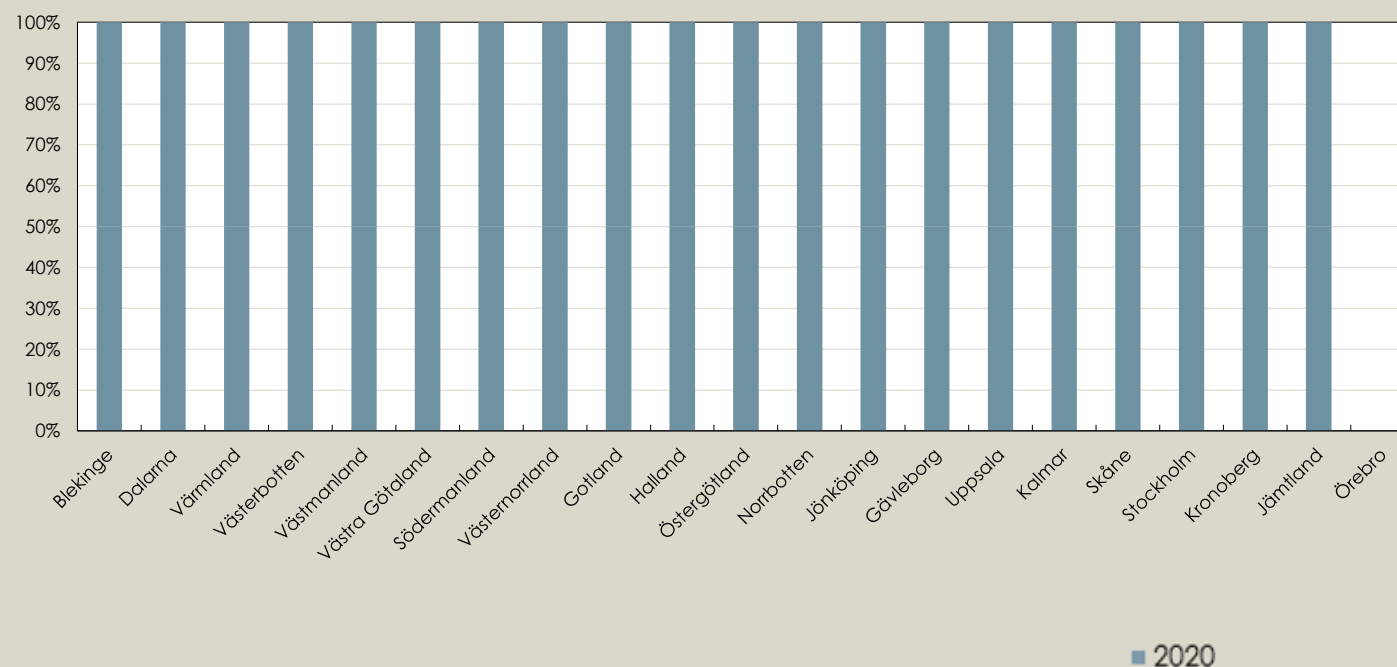
Resultat

Det finns tydliga köns- och åldersskillnader på uppföljda förskrivna hjälpmedel från verksamheterna. Det förekommer även regionala skillnader, resultaten bör dock tolkas med försiktighet för denna första datainsamling.

- Rollator är det vanligast hjälpmedlet som förskrivs.
- Fler kvinnor än män får personligt förskrivna hjälpmedel.
- Fler män får elrullstolar förskrivna i nästan alla åldersgrupper.
- Fler män får personligt förskrivna hörapparater.
- Kvinnor är överrepresenterade vid förskrivning av synhjälpmedel.
- Fler pojkar än flickor får personligt förskrivna hjälpmedel.

Ortopedtekniska avdelningarnas svarsfrekvens

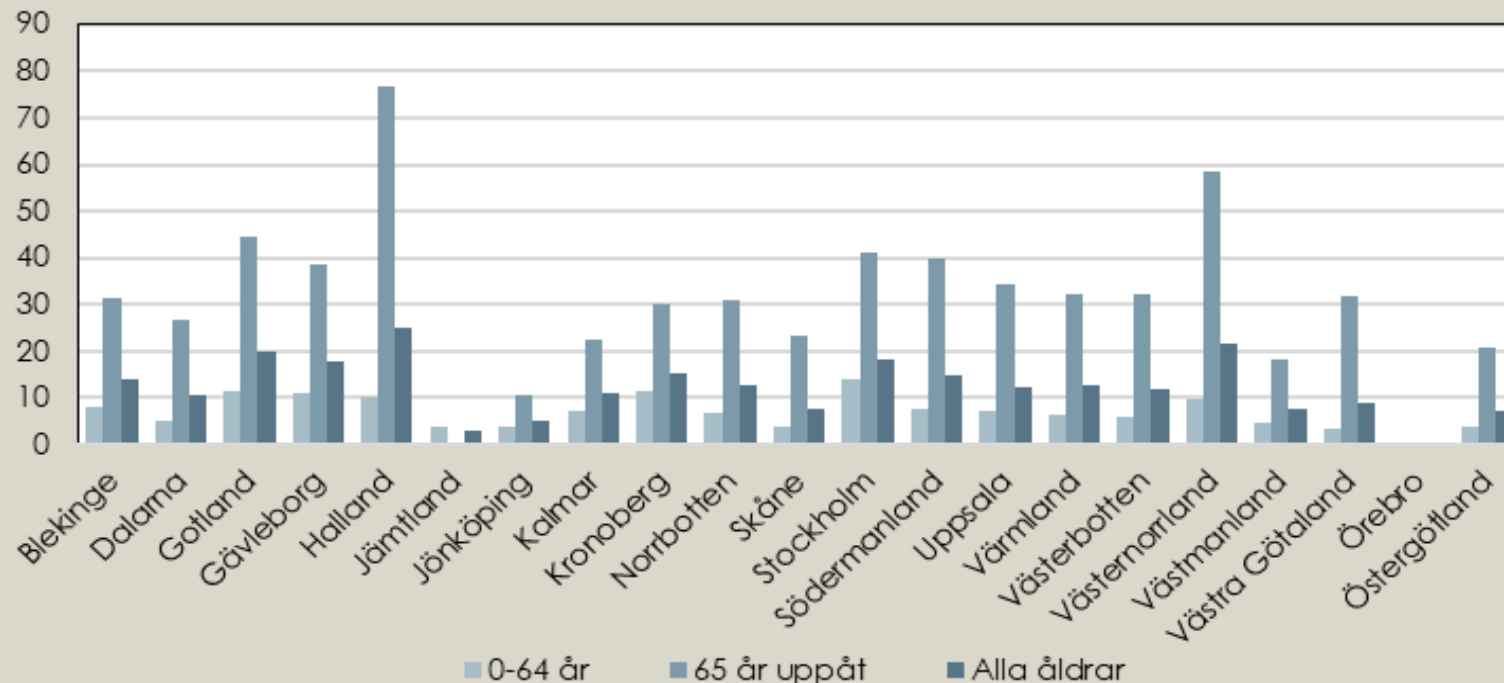
Ortopedtekniska avdelningars svarsfrekvens årsdata

Källa: Statistik om hjälpmedel., Socialstyrelsen

Ortopedtekniska hjälpmedel skillnader mellan åldersgrupper

**Figur 18. Antal förskrivna transtibiella proteser i olika åldrar
per 100 000 invånare och region år 2020**

Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

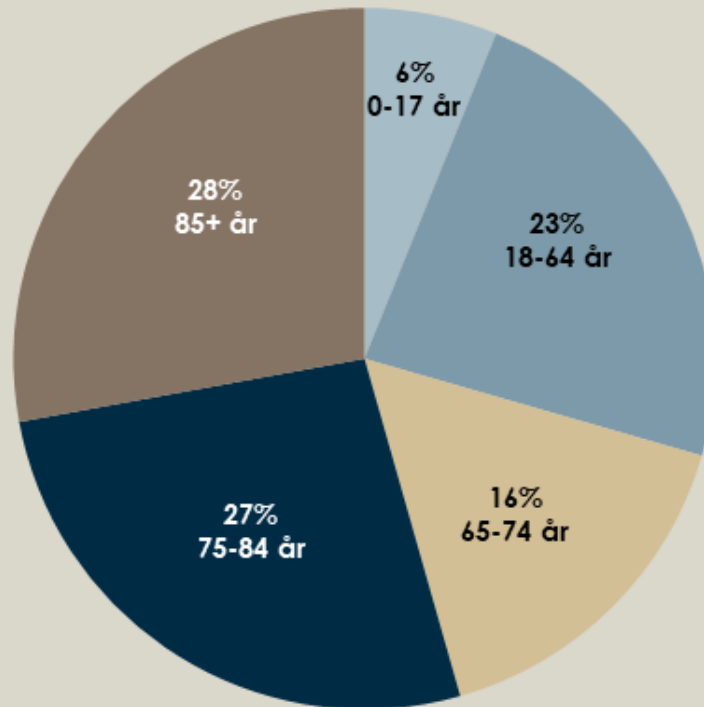
Resultat – efter kön, ålder och hjälpmedel

Tabell 2. Prevalenskvot kvinnor/män, efter ålder och hjälpmedel 2020⁴

Rapporterade förskrivningar av hjälpmedel	0-17	18-64	65-74	75-84	85+	Alla åldrar
Utrustning för att spela in och återge ljud	0,7	1,2	1,3	1,7	1,9	2,0
Manuella vårdarmanövrerade rullstolar	0,8	1,4	1,4	1,6	1,8	2,0
Rollatorer	0,9	1,8	1,4	1,5	1,3	1,9
Gåstativ	0,8	1,7	1,4	1,4	1,4	1,8
Sep. ställb. rygg- o. benstöd f. säng.	0,9	1,8	1,4	1,4	1,2	1,8
Förstorande videosystem	0,7	1,1	1,2	1,6	1,4	1,6
Gåbord	1,3	1,5	1,2	1,3	1,3	1,6
Tyngdtäcken	0,6	2,1	2,3	1,7	1,6	1,5
Manuella tvåhjuldrivna rullstolar	0,8	1,1	1,0	1,1	1,3	1,3
Kalendrar och tidtabeller	0,5	1,3	1,1	1,5	1,6	1,3
Mob. lyftr f. överf. stående pers.		1,3	0,8	1,0	1,1	1,3
Röstförstärkare för personligt bruk		2,2	1,0	0,8	0,6	1,3
Läsmaskiner		1,0	0,8	1,0	1,0	1,1
Mob. lyftr. sitt. pers. mg. slingsäten	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1
Säng. o lösa sängb., elektiskt reglerbara	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,1
Eldriv. Rullst. med manuell direktstyrning	0,8	1,4	0,9	0,7	0,4	1,0
Eldrivna rullstolar med elektronisk styrning	0,7	1,1	1,0	0,9	0,7	1,0
Stat. lyftar mont. på vägg. golv el. i tak	0,8	0,9	1,0	1,2	1,1	1,0
I-örat-hörapparater	0,6	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9
Gåstolar	0,9	0,9	1,7	2,2		0,9
Bakom-örat-hörapparater	0,9	0,9	0,7	0,7	0,8	0,9
Ur och klockor	0,4	1,1	0,8	1,2	1,6	0,8
Samtalsapparater	0,7	0,7	0,6	0,9	0,7	0,7
Transtibiella proteser	0,7	0,6	0,4	0,6	0,5	0,6
Programvara för närkommunikation	0,5	0,6	1,2	0,6	0,4	0,5
Alla hjälpmedel	0,6	1,3	1,1	1,3	1,3	1,5

Åldersfördelning förskrivna hjälpmedel totalt

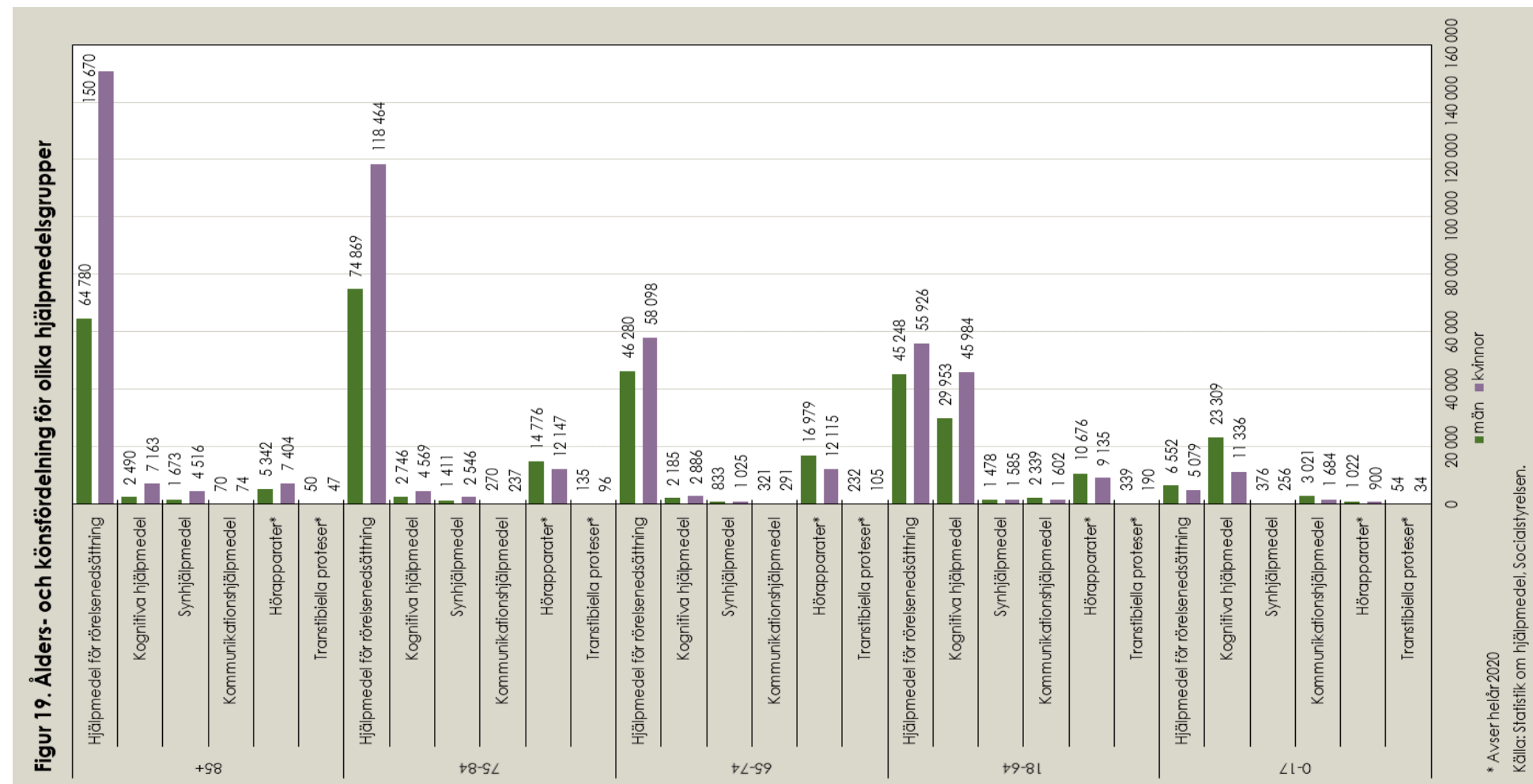
Figur 20. Åldersfördelning för totalt rapporterade hjälpmedel

* Totalt antal hjälpmedel ifrån: ögonblicksdata (SYN och HMC) och årsdata (HÖR och ORT)
Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

Totalt antal förskrivna
hjälpmedel 875 973
60 % kvinnor 40 % män

Skillnader mellan kön, åldersgrupper och förskrivna hjälpmedel

Hjälpmedelskostnader för den enskilde

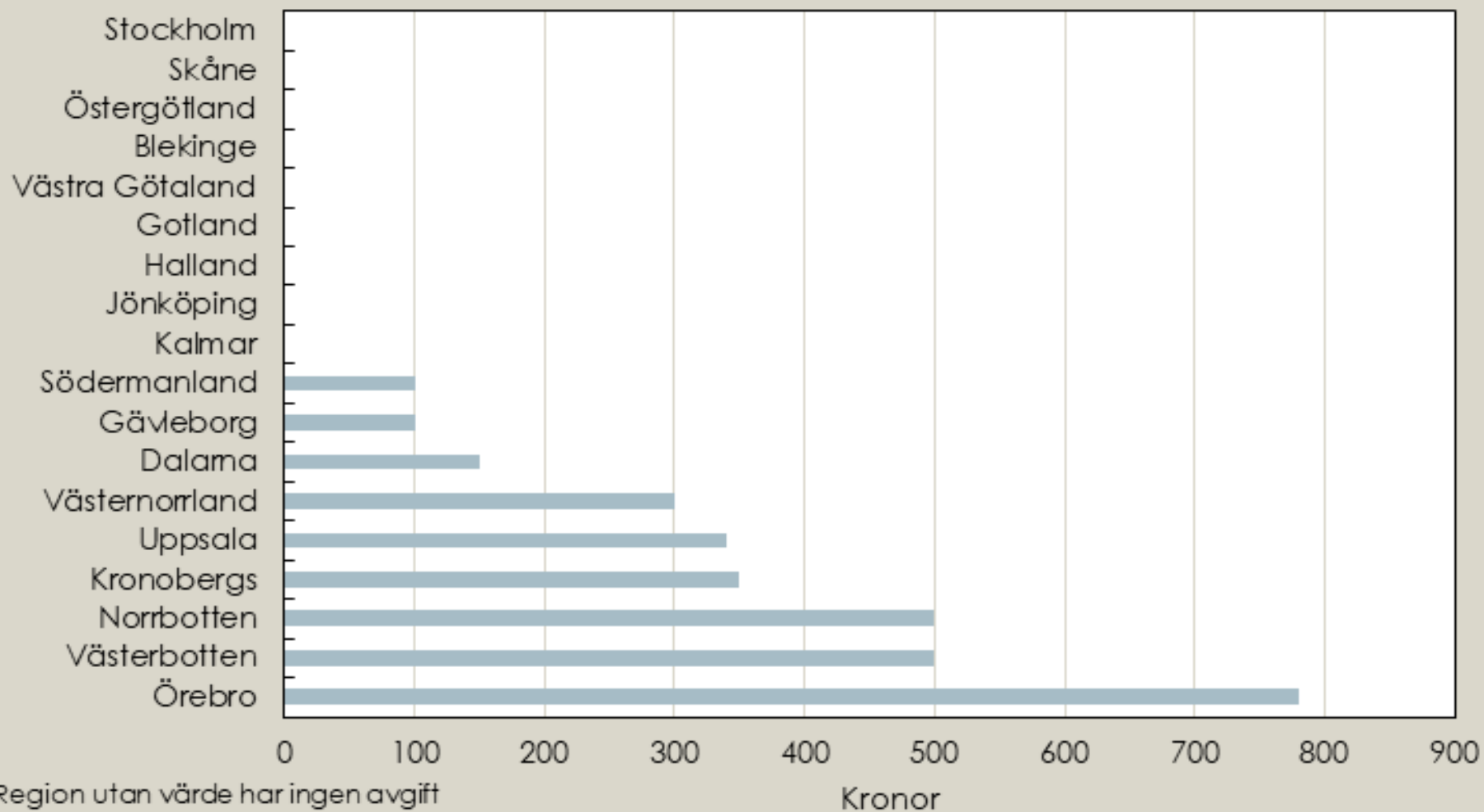
- Vanligast att regioner och kommuner inte tar ut avgift för hjälpmedel.
- De avgifter som den enskilde får betala varierar stort mellan typ av hjälpmedel och var i landet personen bor.

Tabell 3. Uppgift om avgift för den enskilde över 18 år, redovisat per hjälpmedel år 2020

Hjälpmedel	Ingen avgift	Tar ut avgift	Antal regioner som svarade
Synhjälpmedel	50 %	50 %	18
Hörhjälpmedel	15 %	85 %	20
Ortopediska skor	0 %	100 %	20
Ortoser	11 %	89 %	19

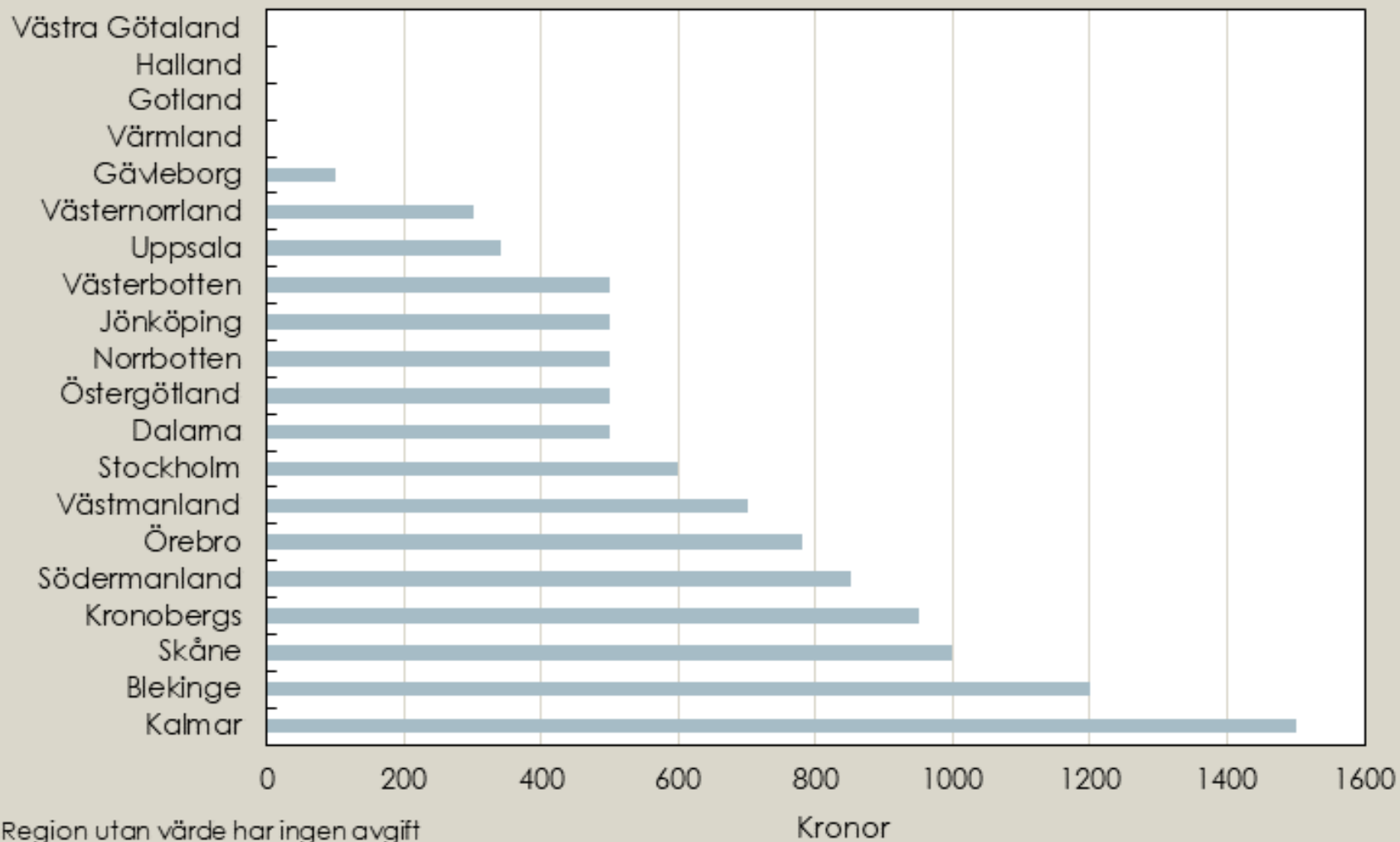
Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

Figur 20. Avgift för synhjälpmedel för individer 18 år och äldre

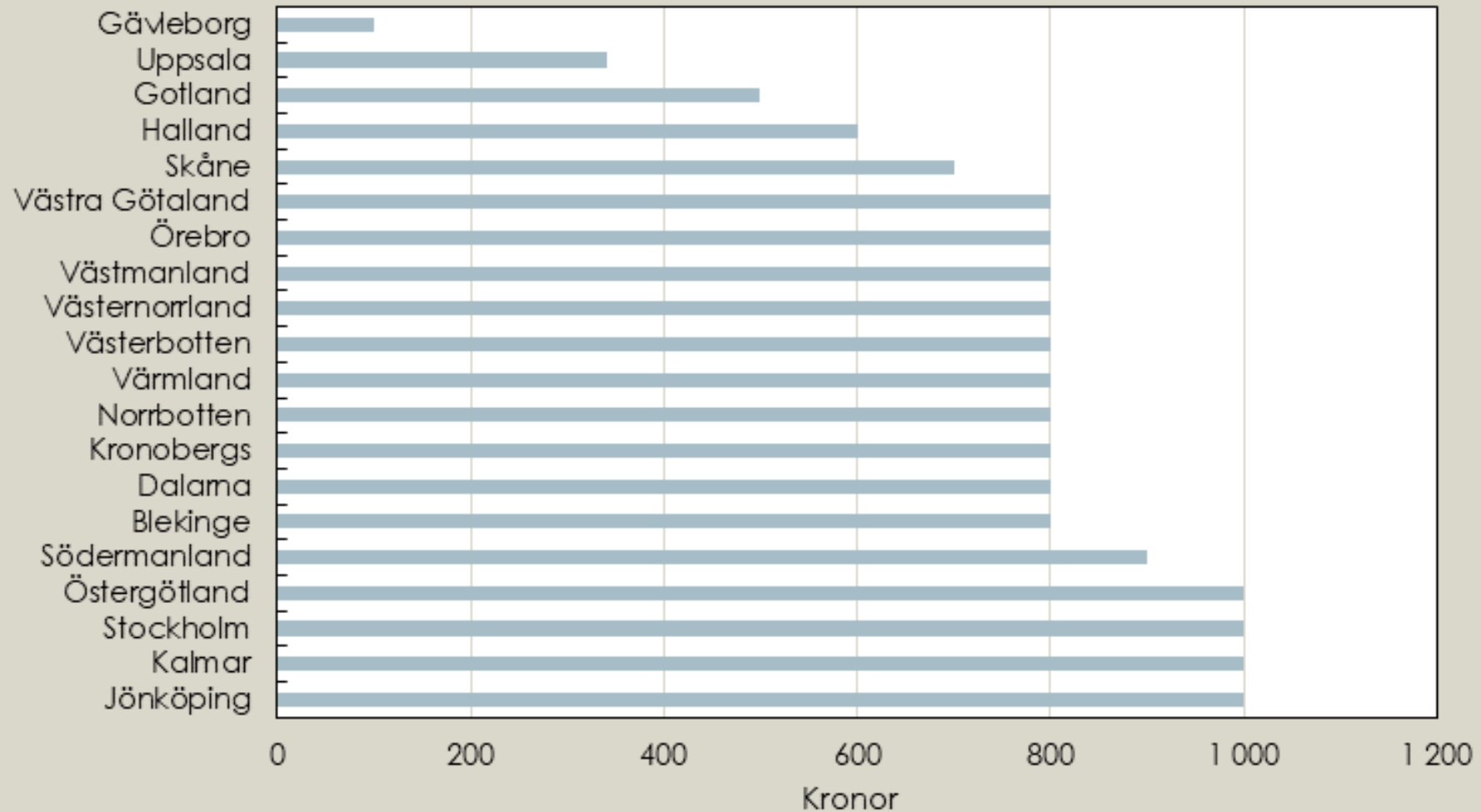

Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

Figur 21. Avgift för hörhjälpmedel för individer 18 år och äldre

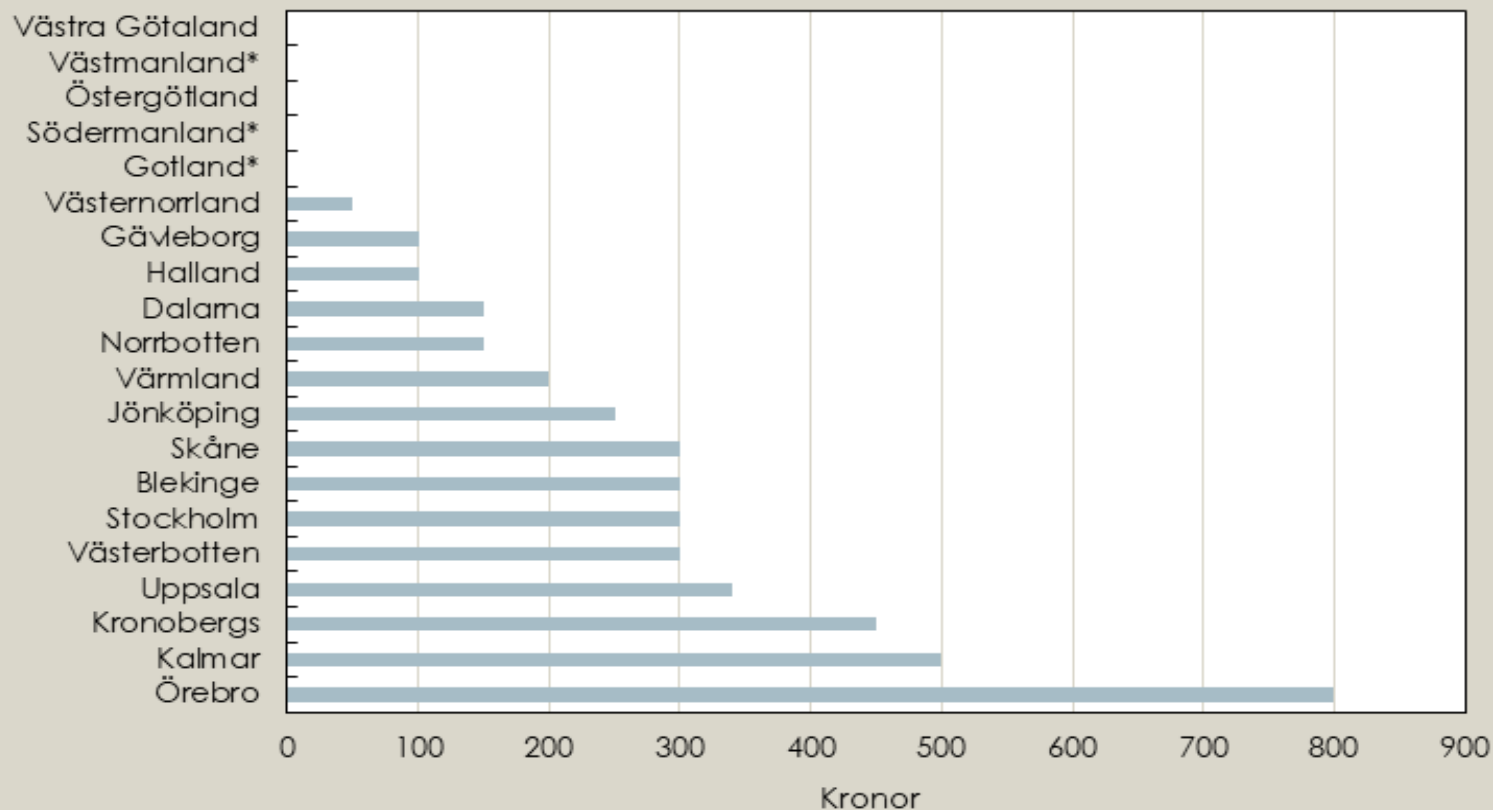

Figur 22. Avgift för ortopedtekniska skor för individer 18 år och äldre

Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

Figur 24. Avgift för ortoser för individer 18 år och äldre

* Region utan värde har ingen avgift. I Västmanland betalas hela kostnaden. I Sörmland varierar avgiften mellan 100-300 kr. I Gotland finns ett maxtak på 300 kr för den enskilde.

Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

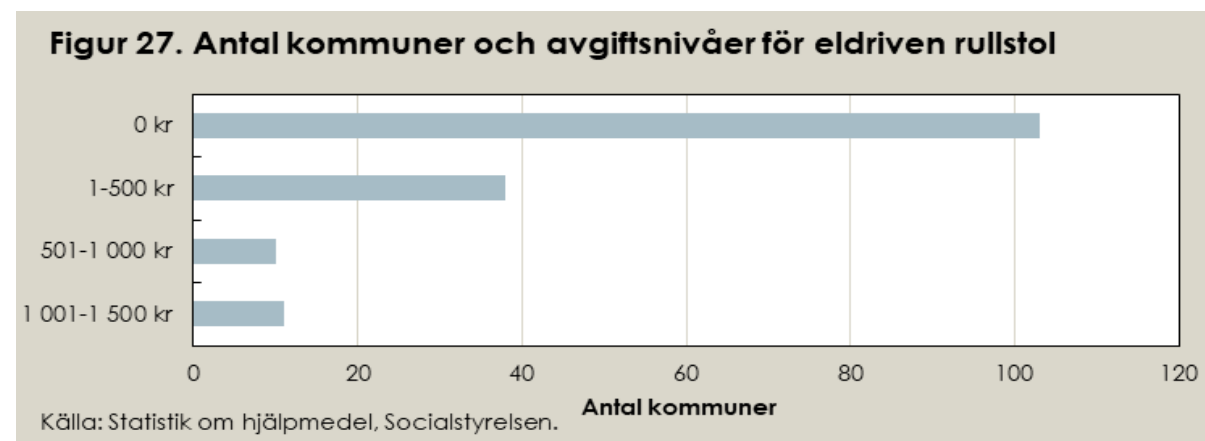
Eldriven rullstol

Regionernas avgifter

Alla 20 svarande regioner erbjuder eldriven rullstol. Elva av regionerna tar inte ut någon avgift medan nio regioner tar ut någon typ av avgift. I dessa varierar avgiften mellan 100 kronor och 1 150 kronor för individer över 18 år.

För yngre än 18 år tar ingen av regionerna ut en avgift för eldriven rullstol.

Kommunernas avgifter

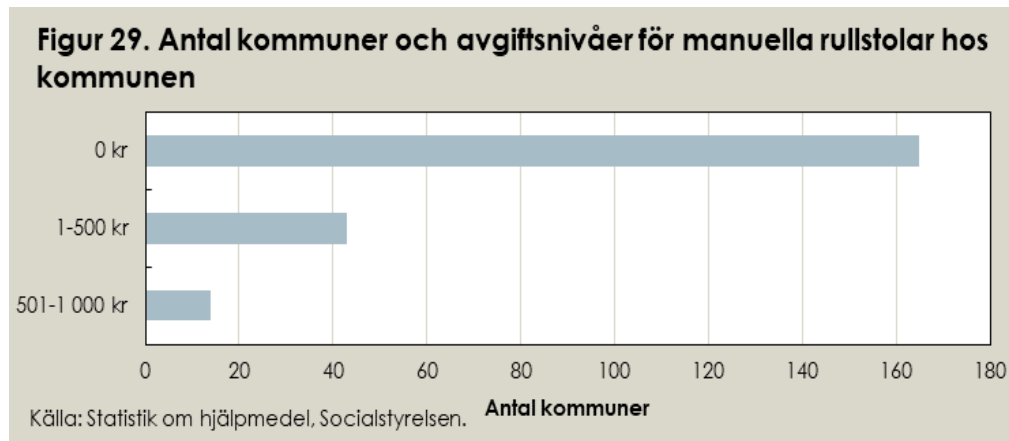
Manuell rullstol

Regionernas avgifter

Sexton av regionerna tar inte ut en avgift för manuella rullstolar. Övriga regioner tar ut en avgift på mellan 100 kronor och 780 kronor.

Ingen region tar ut en avgift för barn under 18 år.

Kommunernas avgifter

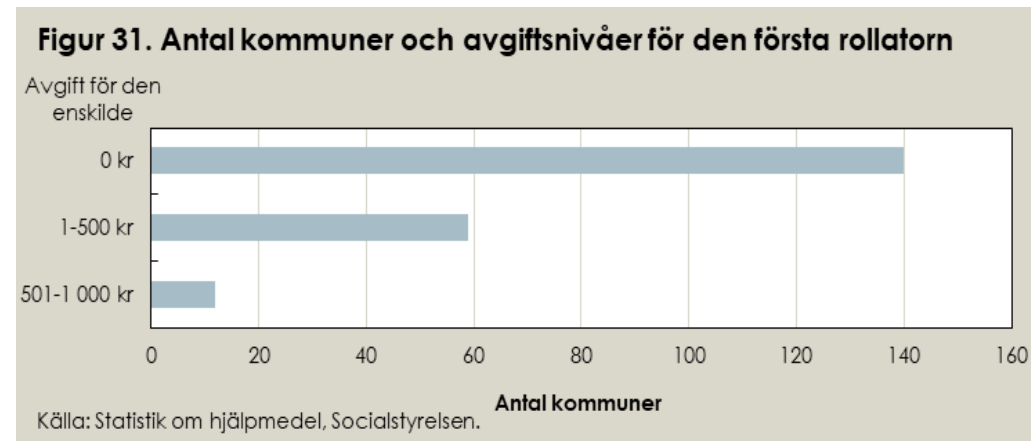
Rollator

Regionernas avgifter

Nitton av tjugo regioner inkom med uppgifter om avgifter för den enskilde. Femton regioner tar inte ut en avgift för den första rollatorn. Övriga fyra regioner tar ut en avgift på mellan 100 kronor och 300 kronor för individer över 18 år.

Ingen region tar ut en avgift för patienter under 18 år.

Kommunernas avgifter

Cykel

Regionens avgifter

Cyklar som är anpassade för personer med funktionsnedsättning. De flesta kommuner och regioner tillhandahåller inte cyklar för vuxna. Avgiften för den enskilde skiljer sig mycket åt i landet. På vissa platser är cyklar kostnadsfria och på andra platser är det en avgift på över 7 000 kronor.

Femton regioner uppgav att de erbjuder cyklar. De flesta erbjuder cyklar till barn upp till 18 eller 20 år.

Tretton regioner uppgav att de tar ut en avgift för barn, nio regioner tar inte ut en avgift och fyra regioner uppgav att de tar ut en avgift på mellan 350 kronor och 500 kronor.

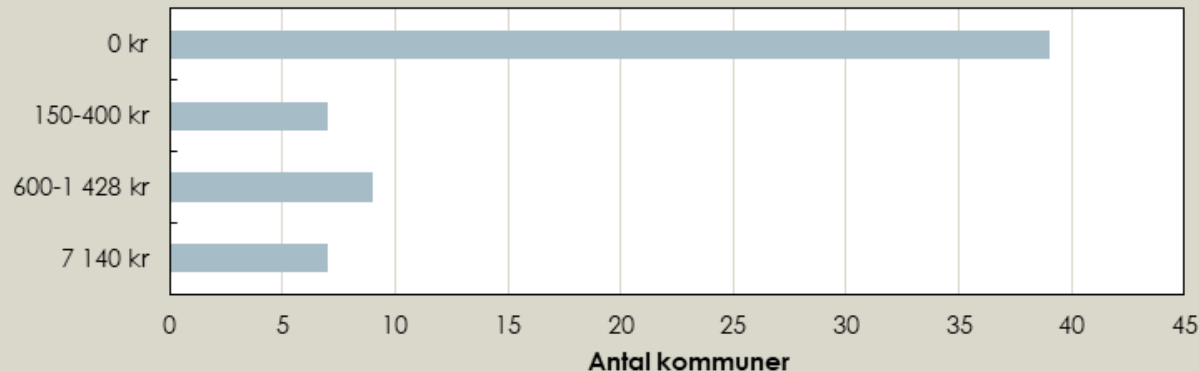
Fler regioner uppgav att de inte förskriver cyklar till vuxna, men bland de regioner som förskriver varierar avgiften mellan 0 kronor och 7 410 kronor. En region uppgav också att personer över 20 år betalar 50 procent av cykelns inköpspris.

Cykel

Kommunens avgifter

I undersökningen svarade 226 kommuner om cyklar. Av dessa svarade 73 procent att cyklar inte förskrivs. Återstående 27 procent svarade på hur stor avgift som tas ut för cyklar

Figur 25. Antal kommuner och avgiftsnivåer för cyklar

Källa: Statistik om hjälpmedel, Socialstyrelsen.

Förvaltning och utveckling

- Myndigheten kommer årligen samla in, vidareutveckla och genomföra kvalitetshöjande insatser över statistik om förskrivna hjälpmedel (inrapportering 2022-03-01).
- Utveckla statistiken om den enskildes kostnader för förskrivna hjälpmedel, datainsamling vart annat år (inrapportering 2023-03-01) .
- Utveckla samverkan och dialog mellan Socialstyrelsen och uppgiftslämnarna, både i regionerna och kommunerna.

Vad kan statistiken användas till?

- Fördjupande analyser till lägesrapporter i till exempel funktionshinder och äldre
- Externa aktörer och forskare får tillgång till statistiken och kan göra mer analyser kopplat till olika områden.
- Underlag till verksamheternas utvecklingsarbete
- Följa utvecklingen över till gällande volymer av stora hjälpmedelsgrupper, regionala skillnader, jämställdhet och kostnader för den enskilde. Följa individuella stöd som en del i den funktionshinderpolitiska strategin.

**Mer information finns på:
www.socialstyrelsen.se**